

“Təsdiq edilmişdir”

**Azərbaycan Respublikasının
Milli Depozit Mərkəzinin
Müşahidə Şurasının**

23 may 2018-ci il tarixli qərarı

(18 №-li protokol)

Sədr _____ C.Nəzərov

**(Müşahidə Şurasının 01 mart 2023-cü il tarixli, MŞ-01-2023 nömrəli Protokolu
ilə qərara alınmış dəyişikliklər nəzərə alınmışdır .)**

**Depozitar sistemində global əməliyyatların aparılması üzrə
Azərbaycan Respublikasının Milli Depozit Mərkəzinin daxili Qaydaları**

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. “Depozitar sistemində global əməliyyatların aparılması üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Depozit Mərkəzinin daxili Qaydaları” (bundan sonra - bu Qaydalar) Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi və “Qiymətli kağızlar bazarı haqqında Qanunu”nun, “İnvestisiya qiymətli kağızlarının dövriyyədən çıxarılması və ləğv edilməsi Qaydaları”nın, “Hüquqi şəxslərin yenidən təşkili zamanı investisiya qiymətli kağızlarının emissiyası və konvertasiyası Qaydası”nın və “Səhmlərin birləşdirilməsi, xırdalanması və onların nominal dəyərinin artırılması zamanı səhmlərin emissiyası haqqında Qaydalar”ın müddəalarına uyğun olaraq hazırlanmışdır və depozitar sistemində qiymətli kağızların nominal dəyərinin və sayının dəyişdirilməsi, digər qiymətli kağızlara konvertasiyası, emitent tərəfindən qiymətli kağızlar üzrə ödənişlərin (səhmlər üzrə dividend, istiqrazlar üzrə əsas borc və faiz ödənişləri) edilməsi və qiymətli kağızların silinməsi qaydalarını müəyyən edir.

- 1.2. Bu Qaydalar yalnız depozitar sistemində saxlanılan və uçotu aparılan sənədsiz investisiya qiymətli kağızlarına şamil edilir.

2. Anlayışlar

- 2.1. **Depozitar sistemi** – qiymətli kağızların sənədsizləşdirilməsi, saxlanılması, uçotu, onlarla təsbit edilmiş hüquqların təsdiqi, öhdəliklərlə yüklənməsi, qiymətli kağız mülkiyyətçilərinin hesablarının uçotunun aparılması, “İnvestisiya fondları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada pul hesablarının açılması, həmin hesablar üzrə əməliyyatlar aparılması və pul köçürmələrinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar MDM və onun üzvləri arasında olan münasibətlər sistemidir.
- 2.2. **Qlobal əməliyyatlar** – depozitar sistemində qiymətli kağızların nominal dəyəri və sayının dəyişdirilməsi, konvertasiyası, emitent tərəfindən qiymətli kağızlar üzrə ödənişlərin edilməsi və qiymətli kağızların silinməsi üzrə MDM tərəfindən aparılan əməliyyatlardır.
- 2.3. **Qiymətli kağızların xırdalanması (bölünməsi)** – bir qiymətli kağızın nominal dəyərinin mütənasib bölünməsi yolu ilə eyni növlü bir neçə qiymətli kağıza çevrilməsidir.
- 2.4. **Qiymətli kağızların birləşdirilməsi** - bir növdən olan bütün qiymətli kağızların bir buraxılış daxilində bütün mülkiyyətçilərdə olan qiymətli kağızların sayının mütənasib olaraq azaldılması, nominal dəyərinin isə mütənasib olaraq artırılması yolu ilə dəyişdirilməsidir.
- 2.5. **Qiymətli kağızların konvertasiyası** - bir emitentin bir növ investisiya qiymətli kağızların digər növlü investisiya qiymətli kağızlara və ya digər emitentin qiymətli kağızlarına (həmin emitent yenidən təşkil edildikdə) əvəzsiz dəyişdirilməsidir (səhmin istiqraza dəyişdirilməsi istisna olmaqla). Bu zaman dəyişdirilmiş qiymətli kağızlar ləğv olunur.
- 2.6. **Emitent** – investisiya qiymətli kağızlarının emissiyasını qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirən hüquqi şəxs, dövlət (müvafiq qaydada buna səlahiyyətləndirilmiş dövlət orqanı vasitəsilə) və ya bələdiyyədir.

- 2.7. **Emitent hesabı** – MDM tərəfindən qiymətli kağız emitentləri üçün onların müraciəti əsasında açılan hesabdır. Emitent hesabı emissiya və xəzinə subhesablarına bölünür.
- 2.8. **Deponent** – adına depo hesabı açılmış və bu hesabda olan qiymətli kağızlara mülkiyyət hüququ olan (nominal saxlayıcı istisna olmaqla) hüquqi və ya fiziki şəxsdir.
- 2.9. **Depo hesabı** – MDM və ya onun üzvü olan investisiya şirkəti tərəfindən deponentlər üçün onların müraciəti əsasında açılan və özündə deponentin qiymətli kağızlara olan hüquqlara dair qeydləri əks etdirən hesabdır.
- 2.10. **MDM-in üzvləri** – MDM ilə birlikdə depozitar sistemini təşkil edən investisiya şirkətləri və investisiya fondlarının depozitarlarıdır.
- 2.11. **Nəzarət orqanı** – Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasıdır.
- 2.12. **Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış** – nəzarət orqanı tərəfindən verilmiş və qiymətli kağızların buraxılışına aid məlumatları (emitentin adı, qiymətli kağızların nominal dəyəri və sayı və s.) əks etdirən sənəddir.
- 2.13. **Ödəniş günü** – qiymətli kağızlar üzrə ödənişlərin edildiyi gündür.
- 2.14. **Qeydiyyat tarixi** – qiymətli kağızlar üzrə ödənişləri almaq hüququna malik qiymətli kağız mülkiyyətçilərinin siyahısının tərtib olunduğu gün, saat və dəqiqədir.

3. Depozitar sistemində səhmlərin nominal dəyərinin dəyişdirilməsi

- 3.1. Depozitar sistemində, eyni buraxılışdan olan yerləşdirilmiş səhmlərin nominal dəyərinin dəyişdirilməsi onların hər birinin nominal dəyərinin artırılması və ya azaldılması yolu ilə aparılır. Bu halda səhmlərin sayında dəyişiklik baş vermir.
- 3.2. Səhmlərin nominal dəyərinin artırılması aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
- 3.2.1. Səhmdar cəmiyyətinin fəaliyyəti nəticəsində əldə olunmuş və bölüşdürülməmiş mənfəət nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldildikdə;
- 3.2.2. Səhmdarlar tərəfindən səhmdar cəmiyyətinə onların payına mütənasib qaydada ötürülmüş aktivlər nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldildikdə;
- 3.2.3. Bu Qaydaların 4.4.1-ci bəndi ilə nəzərdə tutulmuş hal baş verdikdə (səhmlərin birləşdirilməsi baş verdikdə).

- 3.3. Depozitar sistemində səhmlərin nominal dəyərinin artırılması üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 3.3.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış;
 - 3.3.2. Səhmdarlar tərəfindən səhmdar cəmiyyətinə onların payına mütənasib qaydada aktivlərin ötürülməsini təsdiq edən sənədlər (yalnız 3.2.2-ci bənddə göstərilmiş halda).
- 3.4. Səhmlərin nominal dəyərinin azaldılması aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 3.4.1. İkinci və hər növbəti maliyyə ili başa çatarkən səhmdar cəmiyyətinin aktivlərinin qiymətləndirilməsi nəticəsində xalis aktivlərin dəyərinin nizamnamə kapitalından az olduğu aşkarlandıqda;
 - 3.4.2. Bu Qaydaların 4.2.3-cü bəndi ilə nəzərdə tutulmuş hal baş verdikdə (səhmlərin xırdalanması baş verdikdə).
- 3.5. Depozitar sistemində səhmlərin nominal dəyərinin azaldılması üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 3.5.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış.

4. Depozitar sistemində səhmlərin sayının dəyişdirilməsi

- 4.1. Depozitar sistemində eyni buraxılışdan olan yerləşdirilmiş səhmlərin sayının dəyişdirilməsi onların depozitar sistemində sayının artırılması və ya azaldılması yolu ilə aparılır.
- 4.2. Səhmlərin sayının artırılması aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 4.2.1. Səhmdarlar tərəfindən ödənilən pul vəsaitləri və ya digər əmlak hesabına nizamnamə kapitalı artırıldıqda (bu halda səhmlərin nominal dəyərində dəyişiklik baş vermir);
 - 4.2.2. Digər hüquqi şəxsin səhmdar cəmiyyətinə birləşməsi nəticəsində səhmdar cəmiyyətinin nizamnamə kapitalı artırıldıqda (bu halda səhmlərin nominal dəyərində dəyişiklik baş vermir);
 - 4.2.3. Səhmlərin xırdalanması (bölünməsi) baş verdikdə (bu halda səhmlərin nominal dəyəri azaldılır);
 - 4.2.4. Səhmdar cəmiyyəti tərəfindən buraxılmış istiqrazlar səhmlərə konvertasiya olunduqda və nəticədə nizamnamə kapitalı artırıldıqda (bu halda səhmlərin nominal dəyərində dəyişiklik baş vermir).

- 4.3. Səhmlərin sayının artırılması üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 4.3.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış;
 - 4.3.2. Birləşdirilən və ya xırdalanan səhmlərin mülkiyyətçilərinin sayı və onların hər birinə məxsus səhmlərin sayı göstərilən siyahı.
 - 4.3.3. Səhmdar cəmiyyətinə aktivlərin ötürülməsini təsdiq edən sənədlər (yalnız bu Qaydaların 4.2.1-ci və 4.2.2-ci bəndlərində göstərilən hal baş verdikdə tələb olunur);
 - 4.3.4. Səhmdar cəmiyyətinin səhmləri girovla və ya bu səhmlərlə aparılmış repo əməliyyatından irəli gələn öhdəliklərlə yükləndiyi halda girovsaxlayanın və (ya) repo əməliyyatı üzrə əks tərəfin razılığı.
- 4.4. Səhmlərin sayının azaldılması aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 4.4.1. Səhmdar cəmiyyəti eyni buraxılışdan olan səhmlərin birləşdirilməsi haqqında qərar qəbul etdikdə (bu halda səhmlərin nominal dəyəri artırılır, lakin nizamnamə kapitalında dəyişiklik baş vermir);
 - 4.4.2. Səhmdar cəmiyyəti geri satın alınmış səhmlərin dövrüyyədən çıxarılması barədə qərar qəbul etdikdə və nəticədə nizamnamə kapitalı azaldıldıqda (bu halda səhmlərin nominal dəyərində dəyişiklik baş vermir).
- 4.5. Səhmlərin sayının azaldılması üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 4.5.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış;
 - 4.5.2. Səhmdar cəmiyyətinin balansından aktivlərin çıxarılmasını təsdiq edən sənədlər (yalnız bu Qaydaların 4.4.2-ci bəndlərində göstərilən hal baş verdikdə tələb olunur);
 - 4.5.3. Səhmdar cəmiyyətinin səhmləri girovla və ya bu səhmlərlə aparılmış repo əməliyyatından irəli gələn öhdəliklərlə yükləndiyi halda girovsaxlayanın və (ya) repo əməliyyatı üzrə əks tərəfin razılığı.
- 5. Depozitar sistemində qiymətli kağızların konvertasiyası**
 - 5.1. Depozitar sistemində qiymətli kağızların konvertasiyası (emitentin yenidən təşkil olunması istisna olmaqla) aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 5.1.1. Adi istiqrazlar adi səhmlərə çevrildikdə;
 - 5.1.2. Çevrilə bilən istiqrazlar səhmlərə çevrildikdə;

- 5.1.3. İmtiyazlı səhmlər adi səhmlərə çevrildikdə;
- 5.1.4. Adi səhmlər imtiyazlı səhmlərə çevrildikdə.
- 5.2. Adi istiqrazların adi səhmlərə çevrilməsi səhmdar cəmiyyətinin ümumi yığıncağının qərarı və çevrilməsi nəzərdə tutulan adi istiqraz mülkiyyətçilərinin razılığı olduqda həyata keçirilir.
- 5.3. Adi istiqrazların adi səhmlərə çevrilməsi üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim edilir:
 - 5.3.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış.
- 5.4. Çevrilə bilən istiqrazların buraxılışı haqqında qərar və emissiya prospektində nəzərdə tutulan hal baş verdikdə çevrilə bilən istiqrazların səhmlərə çevrilməsi həyata keçirilir.
- 5.5. Çevrilə bilən istiqrazların səhmlərə çevrilməsi emitentin və ya çevrilə bilən istiqraz mülkiyyətçilərinin MDM-ə ünvanlanmış yazılı müraciəti əsasında aşağıdakı sənədlər təqdim olunmaqla həyata keçirilir:
 - 5.5.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış.
- 5.6. İmtiyazlı səhmlərin adi səhmlərə çevrilməsi səhmdar cəmiyyətinin ümumi yığıncağının qərarı və imtiyazlı səhm mülkiyyətçilərinin razılığına əsasən həyata keçirilir.
- 5.7. İmtiyazlı səhmlərin adi səhmlərə çevrilməsi üçün emitent aşağıdakı sənədləri MDM-ə təqdim edir:
 - 5.7.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış.
- 5.8. Adi səhmlərin imtiyazlı səhmlərə çevrilməsi səhmdar cəmiyyətinin ümumi yığıncağının qərarına əsasən həyata keçirilir.
- 5.9. Adi səhmlərin imtiyazlı səhmlərə çevrilməsi üçün emitent aşağıdakı sənədləri MDM-ə təqdim edir:
 - 5.9.1. Qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarış.
- 6. Depozitar sistemində qeydiyyatda alınmış qiymətli kağızların silinməsi**
 - 6.1. Depozitar sistemində qeydiyyatda alınmış səhmlərin silinməsi aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 6.1.1. Bu Qaydaların 3, 4 və 5-ci bəndləri ilə müəyyən olunmuş əməliyyatların yerinə yetirilməsi nəticəsində səhmlər dəyişdirildikdə;

- 6.1.2. Emitentin qərarı əsasında (səhmdar cəmiyyətinin fəaliyyətinə könüllü qaydada xitam verildikdə, təşkilatı-hüquqi forması dəyişildikdə və s.);
- 6.1.3. Səhmdar cəmiyyətinin ümumi yığıncağının qərarına əsasən geri satın alınmış səhmlər dövriyyədən çıxarıldıqda;
- 6.1.4. Səhmlərin buraxılışı məhkəmə tərəfindən etibarsız hesab edildikdə;
- 6.1.5. Səhmdar cəmiyyəti məhkəmə qərarı əsasında müflis elan edildikdə;
- 6.1.6. Səhmlərin emissiyası baş tutmamış hesab edildiyi halda;
- 6.1.7. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.
- 6.2. Emitentin qərarı əsasında səhmdar cəmiyyətinin fəaliyyətinə xitam verildikdə səhmlərin silinməsi üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 6.2.1. Səhmlərin dövriyyədən çıxarılması və silinməsi haqqında səhmdarların ümumi yığıncağının qərarının təsdiq olunmuş surəti;
 - 6.2.2. Səhmlərin dövriyyədən çıxarılması və silinməsi haqqında məlumatın kütləvi informasiya vasitələrində qanunvericiliyə uyğun olaraq dərc olunmasını təsdiq edən sənədlər;
 - 6.2.3. Kreditorlar qarşısında öhdəliklərin (olduqda) ödənilməsindən sonra qalan aktivlərin səhmdarlar arasında bölüşdürülməsini təsdiq edən sənədlər (əmlakın təhvil-təslim aktı, pul vəsaitlərinin ötürülməsini təsdiq edən sənədlər və s.).
- 6.3. Emitentin qərarı əsasında geri satın alınmış səhmlərin silinməsi üçün səhmdarların ümumi yığıncağının qərarının təsdiq olunmuş surəti MDM-ə təqdim olunur. Yerləşdirilmiş səhmlərin buraxılışı məhkəmə tərəfindən etibarsız hesab edildikdə səhmlərin silinməsi üçün aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 6.3.1. Səhmlərin buraxılışının etibarsız elan edilməsi barədə məhkəmənin qüvvəyə minmiş müvafiq qərarı;
 - 6.3.2. Yerləşdirilmiş səhmlərin deponentlərdən geri satın alınmasını və ödənilməsini təsdiq edən sənədlər.
- 6.4. Səhmdar cəmiyyəti məhkəmə qərarı əsasında müflis elan edildikdə aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 6.4.1. Səhmdar cəmiyyətinin müflis elan olunması ilə bağlı məhkəmənin qüvvəyə minmiş müvafiq qərarı;

- 6.4.2. Kreditorlar qarşısında öhdəliklərin ödənilməsindən sonra qalan aktivlərin (olduqda) səhmdarlar arasında bölüşdürülməsini təsdiq edən sənədlər (əmlakın təhvil-təslim aktı, pul vəsaitlərinin ötürülməsini təsdiq edən sənədlər və s.);
- 6.4.3. Səhmlərin emissiyası baş tutmamış hesab edildiyi halda səhmlərin silinməsi üçün emitent tərəfindən nəzarət orqanı tərəfindən verilmiş qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarışın surəti (qeyd olunan buraxılış üzrə yerləşdirilmiş qiymətli kağızların sayı sıfır göstərilir) MDM-ə təqdim olunur.
- 6.5. Depozitar sistemində qeydiyyatda alınmış istiqrazların silinməsi aşağıdakı hallarda baş verə bilər:
 - 6.5.1. Bu Qaydaların 5-ci bəndi ilə müəyyən olunmuş əməliyyatın yerinə yetirilməsi nəticəsində istiqrazlar səhmlərə dəyişdirildikdə;
 - 6.5.2. İstiqrazlar üzrə əsas və faiz ödənişləri tam həcmdə emitent tərəfindən ödənildikdə;
 - 6.5.3. Məhkəmənin qərarı əsasında emitent müflis elan edildikdə;
 - 6.5.4. Yerləşdirilmiş istiqrazların buraxılışı məhkəmə tərəfindən etibarsız hesab edildikdə;
 - 6.5.5. İstiqrazların emissiyası baş tutmamış hesab edildiyi halda;
 - 6.5.6. İstiqrazların tədavül müddəti bitməmiş emitent tərəfindən geri satın alındıqda;
 - 6.5.7. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.
- 6.6. İstiqrazlar üzrə əsas və faiz ödənişləri tam həcmdə emitent tərəfindən ödənildikdə istiqrazların silinməsi üçün emitent tərəfindən ödənişlərin tam həcmdə həyata keçirilməsini təsdiq edən sənədlər MDM-ə təqdim olunur (istiqrazlar üzrə ödəniş agentı qismində MDM çıxış etdikdə tələb olunmur).
- 6.7. İstiqraz buraxmış emitent məhkəmə qərarı əsasında müflis elan edildikdə aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 6.7.1. İstiqraz emitentinin müflis elan olunması ilə bağlı məhkəmənin qüvvəyə minmiş müvafiq qərarı;
 - 6.7.2. İstiqrazların nominal dəyərinin tam və ya qalıq hissəsinin istiqraz mülkiyyətçilərinə ödənilməsinə dair sənədlər.
- 6.8. Yerləşdirilmiş istiqrazların buraxılışı məhkəmə tərəfindən etibarsız hesab edildikdə istiqrazların silinməsi üçün aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
 - 6.8.1. İstiqrazların buraxılışının etibarsız elan edilməsi barədə məhkəmənin qüvvəyə minmiş müvafiq qərarı;

- 6.8.2. Yerləşdirilmiş istiqrazların deponentlərdən geri satın alınmasını və ödənilməsini təsdiq edən sənədlər.
- 6.9. İstiqrazların emissiyası baş tutmamış hesab edildiyi halda istiqrazların silinməsi üçün emitent tərəfindən aşağıdakı sənədlər MDM-ə təqdim olunur:
- 6.9.1. Nəzarət orqanı tərəfindən verilmiş qiymətli kağızların dövlət reyestrindən çıxarışın surəti (qeyd olunan buraxılış üzrə yerləşdirilmiş qiymətli kağızların sayı sıfır göstərilir).
- 6.10. Tədavül müddəti bitməmiş istiqrazlar emitent tərəfindən geri satın alındıqda istiqrazların silinməsi üçün emitentin vaxtından əvvəl geri satın alınmış istiqrazların dövriyyədən çıxarılması barədə qərarı MDM-ə təqdim olunur.
- 6.11. Depozitar sistemində qeydiyyatda alınmış, emissiya hesabında saxlanılan və yerləşdirilməmiş səhm və istiqrazların silinməsi onların emissiyasının yekunları haqqında hesabatın nəzarət orqanı tərəfindən təsdiq olunmasından sonra həyata keçirilir.
- 6.12. MDM yerləşdirilmiş qiymətli kağızların silinməsi üçün təqdim olunan sənədləri qüvvədə olan qanunvericiliyin tələblərinə uyğunluğunu yoxladıqdan sonra aşağıdakı əməliyyatların yerinə yetirilməsini təmin edir:
- 6.12.1. Qiymətli kağızların deponentlərin depo hesabından xəzinə hesabına ötürülməsini;
- 6.12.2. Emitentin müraciəti əsasında bu Qaydaların 6.12.1-ci bəndində qeyd olunan əməliyyatın icrası barədə nəzarət orqanının məlumatlandırılmasını;
- 6.12.3. Nəzarət orqanı tərəfindən qiymətli kağızların dövlət reyestrində qiymətli kağızların dövriyyədən çıxarılması ilə əlaqədar müvafiq qeydlərin aparılması barədə məlumatın alınmasından sonra emitentin iştirakı ilə tərtib olunmuş silinmə aktına əsasən emitent hesabında saxlanılan qiymətli kağızların silinməsini.